

Debat

Het debat is de bekendste gespreksvorm in het publieke domein. Veel mensen geloven dat de waarheid geboren wordt uit een botsing van meningen. 'Wrijving geeft glans.' Maar dat is alleen onder heel specifieke voorwaarden het geval.

Het debat verleidt de deelnemers tot het uitvergroten van hun standpunt, anders komt de boodschap niet over. Zo ontstaan krachtige beelden en motto's, zoals 'wie betaalt bepaalt', of 'wie geen grens durft te trekken is medeschuldig'. Aangezien je niet enkel je eigen positie kunt verdedigen, maar ook moet reageren op de andere partij, ben je genoodzaakt deze beelden met elkaar te confronteren en de voors en tegens ervan te beargumenteren. Zo ontstaat een denkruimte waarin recht wordt gedaan aan alle facetten van de centrale stelling.

Maar die ruimte raakt snel verloren, wanneer deelnemers hun behoefte om te overtuigen zo groot laten worden dat ze zich niet langer richten op gezamenlijk onderzoek. In de hitte van de strijd kun je je makkelijk laten verleiden tot ingraven, niet willen luisteren of zelfs met modder smijten. De denkruimte wordt dan juist versmald, de problematiek herleid tot een enkele zienswijze van waaruit maar één oplossing mogelijk is. Daar was het nou juist niet voor bedoeld. Hieronder geven we een aantal richtlijnen voor een vruchtbaar debat.

Vorbereiding

- De initiatiefnemer maakt de stelling bekend en licht haar toe.
- De deelnemers worden ingedeeld in voorstanders, tegenstanders en jury / publiek (eventueel willekeurig).
- De deelnemers krijgen enige tijd om hun bijdrage aan het debat voor te bereiden. Ze bepalen zelf wie namens de groep het debat voert. Zorg ervoor dat in iedere ronde een andere spreker aan het woord komt.

Bij de voorbereiding van pro en contra kunnen de volgende vragen behulpzaam zijn:

- Wat is het eerste argument dat je te binnen schiet bij de stelling?
- Roept dat argument al meteen een tegenargument op?
- Waarover denk je dat in het debat misverstanden kunnen ontstaan (bijv. een bepaald begrip of woordkeus)?

Bij de voorbereiding van de jury bieden de volgende vragen een leidraad:

- Wat is je eigen standpunt aan het begin van het debat? Maak alvast een schema van de belangrijkste argumenten vóór en tegen die je zelf kunt bedenken.
- Verdeel rollen: wie let op wat? Maak bijvoorbeeld een onderscheid tussen inhoud en presentatie.
- Probeer niet alles bij te houden, maar wees alert op wat jou overtuigt. Waar zit het overtuigende in?

Verloop van het debat

Het debat vindt plaats in vier ronden. In ronde 1 (opzet, eerste wisseling van argumenten), 2 (verweer, ingaan op de ander) en 4 (afsluitende conclusies) heeft elke spreker maximaal twee minuten spreektijd. De derde ronde is een vrij debat en duurt circa 5 minuten. In iedere ronde

behalve de laatste is er ruimte voor interruptie (let op, dat kan voor je werken, maar ook tegen je). Na de tweede en de derde ronde is er een time-out (ca. 3 min.) ter voorbereiding en heroriëntatie. In de laatste ronde worden geen nieuwe argumenten meer ingebracht. Hierin geven partijen aan wat hun eindconclusie is, wat het doorslaggevende argument daarvoor is, op welke punten ze verschillen van de tegenpartij, maar ook welke gedeelde uitgangspunten en argumenten ze in dit debat hebben geconstateerd.

Regels tijdens het spreken

- Wie spreekt staat op en richt zich tot de jury of het publiek.
- De gespreksleider houdt de toebemeten tijd in de gaten. Halverwege de spreektijd en vijf seconden voor het einde geeft hij een teken aan de spreker.
- Maak een keuze bij het weerleggen van tegenargumenten; hanteer daarbij de 'retorische vijfslag':
  1. beloon de spreker voor diens betoog
  2. vat samen: de ander bepleit stelling A met argument B-C-E
  3. weerleg: daar valt meer over te zeggen, heel anders naar te kijken, want F-G-H
  4. breng bijeen: afwegen van beide argumentaties leidt tot conclusie A', of conclusie X
  5. appelleer: maak het belang van de juiste conclusie voelbaar voor de jury of het publiek.
- Respecteer emoties
- Pas op voor debattrucs en drogredenen:
  - negeer persoonlijke aanvallen of geef lik-op-stuk;
  - wie stelt moet bewijzen: vraag door naar argumenten;
  - herhaal rustig je standpunt, als je verkeerd wordt samengevat.

Afronding

- Na afloop krijgt de jury even bedenktijd om tot een oordeel te komen, op basis van de volgende criteria:
  - weerlegging van de argumenten van de tegenpartij
  - welsprekendheid, humor, non-verbale presentatie
- Intussen vertellen de debaters hoe het debat wat hen betreft is verlopen.
- De jury spreekt haar oordeel uit en motiveert het.
- De deelnemers stappen uit hun rol voor een inhoudelijke terugblik op het debat en bepalen samen welke vragen nog open staan.

Van debat naar dialoog

Vaak is het belangrijkste deel van het debat het nagesprek, wanneer de sprekers uit hun rol zijn gestapt en weer vrijelijk kunnen reflecteren. Een bijzondere vorm van afronding is hier overstappen van het debat naar een dialoog. De tegenstellingen zijn in het debat helder geworden; nu is de vraag hoe een goede afweging plaats vindt. Dat gebeurt niet met behulp van algemene pro en contra argumenten, maar door nauwkeurig naar details van de praktijk te kijken. Het oproepen van wrijving moet dan worden vervangen door het oproepen van inleving, overtuigen door onderzoeken.

De kunst is op dit punt een concreet voorbeeld in te brengen waarin de kwestie die centraal stond in het debat speelt. Dan volgen de gebruikelijke stappen van de dialoog: de casus wordt verhelderd, de onderzoeksvraag geformuleerd, de deelnemers verplaatsen zich in de schoenen

van de voorbeeldgever. Wat zouden ze zelf, in de situatie van de voorbeeldgever, gevoeld, gedaan, gedacht hebben? En op grond waarvan? Dit laatste is een cruciale stap in de dialoog: de verheldering van de onderliggende waarden. Daarmee blijft het gesprek niet hangen in het oplossen van praktijkproblemen, maar ontstaat er een gemeenschappelijke speurtocht naar de essenties.

Literatuur. Erik Boers, Peter van der Geer, Jos Kessels, *Eindelijk een goed gesprek - debat en dialoog als spraakmakers in organisaties*. Opleiding en Ontwikkeling, 15, juli-augustus 2002, 19-23. Peter van der Geer & Richard Engelfriet: *De debatmethode*. Den Haag, Reed 2003. Peter van der Geer: *De kunst van het debat*. Den Haag, SDU 2005. Sidney Lumet [regisseur]: *12 Angry Men* [film uit 1957].

